

«Με το όπλο παρά πόδα» : Η διαχείριση της ήττας του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας από τον Γενικό Γραμματέα του Κ.Κ.Ε. Νίκο Ζαχαριάδη

της Βιβής Τσαβαλιά

Στις 29 Αυγούστου 1949 και ο τελευταίος μαχητής τού Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας εγκατέλειψε το ελληνικό έδαφος και το σύνολο των μαχητών συγκεντρώθηκαν εντός του αλβανικού εδάφους. Η ηγεσία του ΚΚΕ συγκάλεσε στις 9 Οκτωβρίου 1949 την 6η Ολομέλεια, για να εκτιμήσει τις αιτίες της «υποχώρησης» και να θέσει τα νέα καθήκοντα ενόψει της κατάστασης που είχε διαμορφωθεί.[1]

Στην ομιλία του ο Νίκος Ζαχαριάδης,[2] αναφέρεται σε σωστή απόφαση, η οποία έτυχε κακής υλοποίησης. Στα αίτια της αποτυχίας εγκαθίδρυσης λαϊκής δημοκρατίας στην Ελλάδα, εκτός από την αμερικάνικη βοήθεια και την προδοσία του Τίτο, προσθέτει και τα λάθη των μαχητών κατά την υλοποίηση των καθηκόντων τους. Ισχυρίζεται ότι, αν το 1946 γνώριζαν την προδοσία του Τίτο για την οποία είναι σίγουρος ότι από τότε εξυφαινόταν, δεν θα έπαιρναν απόφαση για έναρξη ένοπλου αγώνα, γιατί αυτή βασίστηκε στην αναμενόμενη γιουγκοσλαβική βοήθεια. Ωστόσο, ξέρουμε σήμερα καλά, ότι το 1946, στη 2η ολομέλεια της Κ.Ε. τού ΚΚΕ, στην οποία -μεταξύ των άλλων- θα λαμβάνονταν η απόφαση για τη συμμετοχή, ή όχι, στις επικείμενες εκλογές, απουσίαζε από την απόφαση που πάρθηκε, οποιαδήποτε μνεία, τόσο για συμμετοχή ή για αποχή όσο και για προσφυγή σε ένοπλη πάλη. Αναφέρει, επίσης, ότι δεν υπολόγιζαν καθόλου σε εξωτερική ένοπλη επέμβαση. Με δεδομένο όμως ότι η Ελλάδα ήταν σφιχτά δεμένη στο άρμα των αγγλο-αμερικανών, δεν απαιτείται καμία ιδιαίτερη διορατικότητα για να καταλάβει κανείς ότι μια τέτοια ανάμειξη ήταν πολύ πιθανή και με νωπή ακόμα την επέμβαση τού Σκόμπυ κατά τα Δεκεμβριανά.

Μαχητές του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας

Τα πρώτα αντάρτικα σώματα που δημιουργήθηκαν από την άνοιξη του 1946 και μετά, βγήκαν στα βουνά αυτοβούλως, είτε γιατί εδιώκοντο είτε γιατί διαφωνούσαν με το σταμάτημα της ένοπλης πάλης και τη συμφωνία της Βάρκιζας.

Στη συνέχεια της ομιλίας του, ο Ζαχαριάδης τονίζει ότι θα πιέσει για εκλογές κι ότι θα ξαναστήσει το δημοκρατικό μέτωπο. Τι άλλαξε, άραγε, τώρα προς το καλύτερο, ώστε οι εκλογές που τώρα επιζητά και το 1946 περιφρόνησε, να είναι το ζητούμενο στην παρούσα φάση; Γιατί χρειαζόταν να παρεμβληθεί αυτός ο φοβερός κύκλος του αίματος και του αλληλοσπαραγμού, για να οδηγηθούμε τελικά σε εκλογές; Μήπως, οι κατάλογοι είχαν διορθωθεί; Μήπως η τρομοκρατία είχε λιγοστεύσει; Καμιά κριτική, καμιά συγγνώμη προς έναν λαό που τόσα υπέφερε, όχι μόνο από τις επεμβάσεις των ξένων και των ντόπιων συνεργατών τους, αλλά και από μια αριστερή πολιτική ηγεσία, που αδυνατούσε να αρθεί στο ύψος των περιστάσεων.

Οι αιτίες της ήττας και η αρχή της χαφιεδολογίας

Την κεντρική εισήγηση στην 6η ολομέλεια θα πραγματοποιήσει το «alter ego» τού Ζαχαριάδη, ο Μπαρτζιώτας.[3] Ο εισηγητής μιλάει για προσωρινή υποχώρηση και προσπαθεί να δώσει την εντύπωση στο ακροατήριο, ότι επίκειται ανασύνταξη του στρατεύματος, γιατί ο επόμενος γύρος αναμένεται σύντομα.

Στην εισήγησή του εμφανίζεται για πρώτη φορά και αρκετά δειλά η κριτική και η μομφή για τη συμφωνία της Βάρκιζας, η οποία ένα χρόνο μετά, στην 3η Συνδιάσκεψη, θα πάρει ξεκάθαρη μορφή επίθεσης και κατασκευοφάντησης του ηγέτη του ΚΚΕ κατά την περίοδο της Αντίστασης και της συμφωνίας της Βάρκιζας, Γιώργη Σιάντου. Αυτή η τακτική της κατασκευοφάντησης τού δήθεν «εσωτερικού εχθρού» θα επανέρχεται ξανά και ξανά, κάθε φορά που χρειάζεται να φορτωθεί σε κάποιον ένα λάθος και ο χορός των εξιλαστήριων θυμάτων και των αποδιοπομπαίων τράγων θα κρατήσει καλά για πολλά χρόνια ακόμα και θα ταλανίσει το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας, μαζί με το φάντασμα του χαφιεδισμού.

Ο Βασίλης Μπαρτζιώτας κοιτάζει τον φακό έχοντας δίπλα του τον Νίκο Ζαχαριάδη

Η υποχώρηση, σύμφωνα με τον Μπαρτζιώτα, προέκυψε:

«α) Γιατί το κόμμα μας δεν μπόρεσε να λύσει το πρόβλημα των εφεδρειών και του ανεφοδιασμού, ιδιαίτερα στα τμήματα του Δ.Σ.Ε. της Νότιας Ελλάδας. β) Γιατί η βοήθεια του Αμερικανοαγγλικού ιμπεριαλισμού ήταν φέτος μεγαλύτερη από κάθε άλλη φορά και γ) Στην προδοσιά του Τίτο. Όλες αυτές οι αιτίες μαζί παρμένες δίνουν σωστή απάντηση στο ερώτημα γιατί νικηθήκαμε στο Βίτσι Γράμμο».

Οι εφεδρείες και ο ανεφοδιασμός ήταν πράγματι πρόβλημα, που δυσκόλευε μήνα με το μήνα, χρόνο με το χρόνο, και οφειλόταν στην απροθυμία του λαού να πάρει μέρος οικειοθελώς σε μια νέα πολεμική σύρραξη. Ο μοναρχοφασισμός είχε απομονώσει τους μαχητές του ΔΣΕ αποσιλώνοντας τα χωριά, από τα οποία θα μπορούσαν να προμηθευθούν ανθρώπινο δυναμικό και υλικά εφόδια, μετακινώντας βίαια σε στρατόπεδα στις πόλεις, μακριά από τα θέατρα των πολεμικών συγκρούσεων πάνω από 700.000 αγρότες. Αυτό ήταν ένα δεδομένο, που έπρεπε να λάβουν σοβαρά υπόψη οι καθοδηγητές του ΔΣΕ, κατά την λήψη των όποιων αποφάσεων. Η πλάστιγγα, που έγερνε συνεχώς προς την αντίθετη κατεύθυνση ήταν αδύνατο να ανατραπεί εκ των έσω, ενώ η έξωθεν βοήθεια, που κάποτε είχαν αόριστα αφήσει να αιωρηθεί οι σοσιαλιστικές χώρες, ήταν πλέον φανερό ότι δεν ήταν ούτε ορατή ούτε αναμενόμενη. Απεναντίας, η κατακόρυφη αύξηση της αγγλοαμερικανικής βοήθειας ήταν απολύτως προβλέψιμη, αφού οι κομμουνιστές γνώριζαν πολύ καλά το ζωτικό ρόλο, που έπαιζε η γεωπολιτική θέση της Ελλάδας για τις δυο παραπάνω χώρες. Το κλείσιμο των συνόρων από τον Τίτο, δυο μήνες πριν την κατάρρευση, απλώς επιτάχυνε εκείνο που ήταν αναπόφευκτο.

Ο Βασίλης Μπαρτζιώτας μεταφέρει χαιρετισμό εκ μέρους του ΚΚΕ και του Νίκου Ζαχαριάδη στο συνέδριο του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας του Εμβέρ Χότζα, κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου.

Σχετικά με την 6η ολομέλεια, διαβάζουμε στο δοκίμιο Ιστορίας του Κ.Κ.Ε. (Β' τόμος, 1949-1968) την παρακάτω κριτική: «Παρά τον αναμφισβήτητο αρνητικό ρόλο που έπαιξε ο Τίτο στον αγώνα του ΔΣΕ, ήταν λαθεμένη η τοποθέτηση της 6ης Ολομέλειας ότι, "αν απ' το 1946 ήταν γνωστός ο άτιμος ρόλος του προβοκάτορα Τίτο, τότε το ΚΚΕ δεν θα κατάληγε στην απόφαση να ξαναπάρει τα όπλα". Η απόφαση για τον ένοπλο αγώνα καθορίστηκε πρωταρχικά από την όξυνση των ταξικών αντιθέσεων στην Ελλάδα, παίρνοντας ταυτόχρονα υπόψη τη δυνατότητα βοήθειας προς το ΔΣΕ από τη Γιουγκοσλαβία, αλλά και από άλλα κράτη της εργατικής εξουσίας».[4] Και παρακάτω σημειώνει, ότι το ντοκουμέντο της λίμνης Ρίτσα περιλάμβανε «αντιφατικές θέσεις ως προς τα καθήκοντα του Κόμματος, όπως η διατήρηση μικρών παρτιζάνικων τμημάτων. Από την άλλη, έθεταν ως στόχο του ΚΚΕ τη δημιουργία δημοκρατικού συνασπισμού στη βάση ενός μίνιμουμ προγράμματος για την ανατροπή του μοναρχοφασισμού».[5]

Αμέσως μετά την 6η ολομέλεια αρχίζουν να διαφαίνονται τα πρώτα σημάδια αμφισβήτησης των επιλογών Ζαχαριάδη και μια σκληρή εσωκομματική πάλη από τους σημαντικότερους εν δυνάμει ανταγωνιστές του, με μεγάλη ιστορία στο κίνημα της Αντίστασης και του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, αλλά και κατά τον Εμφύλιο. Έτσι, μετά την ανοιχτή πρώτη αμφισβήτηση των επιλογών του από τον Μάρκο Βαφειάδη -ήδη από την 5η ολομέλεια του 1949- στις αρχές του '50, τόσο ο Μήτσος Παρτσαλίδης όσο και ο Κώστας Καραγιώργης, επίσης με επιστολές-πλατφόρμες, γνωστοποιούν στο Κ.Κ.Σ.Ε. τις υποψίες τους για το ρόλο του Ζαχαριάδη. Και τότε αρχίζει ο μακρύς και οδυνηρός χορός της «χαφιεδολογίας» και «πρακτορολογίας», σύμφυτος πάντα με τη νοοτροπία και την ιδιοσυγκρασία του Γ.Γ. του Κ.Κ.Ε., στάση την οποία δεν θα εγκαταλείψει μέχρι το τέλος της ζωής του.

Ο Κώστας Καραγιώργης, διευθυντής του Ριζοσπάστη (1944-1947), στέλεχος του ΚΚΕ, του ΕΛΑΣ και του ΔΣΕ. Αργότερα θα αποκηρυχθεί από το ΚΚΕ και κατ'εντολήν του Ζαχαριάδη θα συλληφθεί από το Κομμουνιστικό Κόμμα στη Ρουμανία και θα θανατωθεί. Οι ακριβείς συνθήκες του θανάτου παραμένουν και σήμερα ένα μυστήριο.

Ο Ζαχαριάδης, επιμένοντας στο άτοπο ιστορικά αλλά και θρυλικό «με το όπλο παρά πόδα», για να συντηρήσει την ψευδαίσθηση ότι η υποχώρηση είναι προσωρινή κι ότι επίκειται νέος γύρος ένοπλης πάλης, αποστέλλει μέσω της 7ης ολομέλειας «Χαιρετιστήριο προς τα αντάρτικα τμήματα».[6] Αναφέρεται δηλαδή στους μαχητές του Δ.Σ.Ε., που εγκλωβίστηκαν σε διάφορα σημεία της Ελλάδας μετά την μαζική υποχώρηση στην Αλβανία, του κύριου κορμού του Δημοκρατικού Στρατού από το Γράμμο-Βίτσι, και μάχονταν εκόντες άκοντες για την επιβίωσή τους και προκειμένου να μην συλληφθούν και σταλούν στα στρατοδικεία, τις φυλακές και τα ξερονήσια. Όλους αυτούς τους απελπισμένους αγωνιστές εκμεταλλεύεται ο Ζαχαριάδης, προκειμένου να πείσει, ότι είναι επιλογή του κόμματος η συντήρηση αντάρτικων σωμάτων στη «σκιάβα Ελλάδα». Έτσι, από την ασφάλεια της απόστασης τους «αναθέτει» τα νέα τους καθήκοντα.

Καθοδηγώντας το κίνημα από απόσταση

Λίγο πριν τη διεξαγωγή της 7ης ολομέλειας (14-18 Μαΐου 1950) και συγκεκριμένα στις 26 Απριλίου, το Π.Γ. εξέδωσε ανακοίνωση στην οποία εκτιμούσε την κατάσταση στην Ελλάδα.[7] Και αυτή η ανακοίνωση του Π.Γ. διαπερνάται από την ιδέα, την οποία η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. προσπαθεί να ενσταλάξει και να εμπεδώσει, τόσο στους μαχητές που βρίσκονται στις λαϊκές δημοκρατίες όσο και στους κομμουνιστές που ενημερώνονται για την γραμμή του κόμματος από τον ραδιοφωνικό σταθμό «Λεύτερη Ελλάδα», ότι, δηλαδή, η ήττα είναι προσωρινή και η υποχώρηση του Δ.Σ.Ε. ένας τακτικός ελιγμός, προκειμένου να ειρηνεύσει η χώρα.

Η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. εγκαινιάζει εδώ την ολέθρια τακτική της απόπειρας καθοδήγησης του κινήματος στην Ελλάδα από ένα Π.Γ. και μια Κ.Ε. που βρίσκονται χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά, αποκομμένοι από την ελληνική πραγματικότητα, πράγμα που θα αποβεί μοιραίο σε πάμπολλες περιπτώσεις και, φυσικά, αλυσιτελές. Στα ανορθόδοξα και καιροσκοπικά που χαρακτήριζαν την πολιτική του Ζαχαριάδη την ίδια περίοδο πρέπει να καταγράψουμε και την -χωρίς αρχές και ενδοιασμούς- εναλλαγή της πολιτικής γραμμής του κόμματος στο Μακεδονικό,[8] σύμφωνα με το τι βόλευε κάθε φορά την ηγεσία του Κ.Κ.Ε. και όχι το τι πραγματικά εξυπηρετούσε, τις ανάγκες και τα συμφέροντα του λαού της Μακεδονίας. Παραθέτουμε χαρακτηριστικά αποσπάσματα τέτοιας αμοραλιστικής τακτικής απ' το κλείσιμο του Ζαχαριάδη στην 7η ολομέλεια για το 1ο θέμα:

Ο Μήτσος Παρτσαλίδης, δήμαρχος Καβάλας προπολεμικά, Γενικός Γραμματέας του ΕΑΜ, επικεφαλής της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης (Κυβέρνηση του Βουνού). Η σύγκρουσή του με την πολιτική Ζαχαριάδη οδήγησε στη διαγραφή του από το ΚΚΕ, το 1952. Αργότερα ο Παρτσαλίδης εντάχθηκε στο ΚΚΕ Εσωτερικού.

«Περνώ στο μακεδονικό.[...] Βάλαμε στην 5η Ολομέλεια το ζήτημα της αυτοδιάθεσης του μακεδονικού λαού, της απελευθέρωσης του, μέχρι τη δημιουργία δικού του ξεχωριστού κράτους. Ο σ. Παρτσαλίδης λέει: Μα τι θα γίνει η Μακεδονία, του Τίτου; Μ' ακριβώς, σύντροφε, ενάντια και σ' αυτό στρεφόμαστε, ενάντια και στον Τίτο, που κι' αυτός όπως και ο μοναρχοφασισμός τυραννεί το μακεδονικό λαό. [...] Αλλά σε μας ο μακεδόνικος λαός στο τμήμα το δικό μας, στο Βίτσι πάλευε για την εθνική του αποκατάσταση κι' εμείς αυτό το πράγμα δεν μπορούσαμε να το αρνηθούμε. Το λέω αυτό γιατί δεν πρόκειται περί μανούβρας πολιτικής της στιγμής». Και συνεχίζει: «Μέσα στις συγκεκριμένες συνθήκες που εμείς ρίξαμε το σύνθημα το κέρδος θα ήταν πολύ μεγάλο αν εμείς κερδίζαμε τη μάχη του Βίτσι κινητοποιώντας και αυτόν τον παράγοντα. Πολύ μεγάλο θάταν το κέρδος μας. Χάσαμε τη μάχη. Και τώρα στην εκτίμησή μας υπεισέρχονται και άλλοι παράγοντες. Αυτό όμως δεν πάει να πει, και δω δεν εκφράζω την γνώμη του Π.Γ., αυτό δεν πάει κατά τη γνώμη μου να πει, πως το σύνθημά μας είτανε λαθεμένο. Τότε γιατί το αλλάξαμε πάλι στην 6η Ολομέλεια; Γιατί έπαψε ο ελληνικός λαός άμεσα να παλεύει με το όπλο στο χέρι για την απελευθέρωσή του, άλλαξε η κατάσταση και ο μακεδονικός λαός δεν έβαζε σαν άμεσο σκοπό την απελευθέρωση, δεν μπορούσε να βάλει πραχτικά αυτό το πράγμα, και χωρίς εμείς ν' απαρνιώμαστε τη γενική αρχή του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης μέχρι και του αποχωρισμού πραχτικά, ξανάρθαμε στο σύνθημα της ισοτιμίας, της αυτονομίας».[9]

Ο επιμερισμός των ευθυνών, στους άλλους.

Ένα χρόνο μετά την 6η ολομέλεια, αναζητώντας τις αιτίες της ήττας, στην 3η συνδιάσκεψη τον Οκτώβρη του 1950,[10] επισημαίνουμε τις εξής διαφορές: Κατά πρώτον, ο Ζαχαριάδης καταγγέλλει ρητά ως λαθεμένη την πολιτική γραμμή στην «πρώτη Κατοχή» και ως μη σωστή την οργανωτική δουλειά, και γι' αυτό θεωρεί πως χάθηκε η επανάσταση. Το κρατάμε αυτό, γιατί αποτελεί το προανάκρουσμα της ανοιχτής επίθεσης που θα κάνει στη συνέχεια, στις επιλογές του κόμματος επί ηγεσίας Σιάντου και δεν θα διστάσει να κατηγορήσει τον νεκρό πια ηγέτη του Κ.Κ.Ε. ως χαφιέ των Άγγλων.

Ο Ζαχαριάδης αποφαινεται ότι η αποχή από τις εκλογές του 1946 ήταν λάθος τακτικής, όχι γιατί θα αναδεικνύονταν κοινοβουλευτικά η δύναμη του ΕΑΜ και του κόμματος -γεγονός που θα άλλαζε πιθανά τον αιματηρό ρου της ιστορίας- αλλά γιατί, κατά την άποψή του, θα δινόταν η ευκαιρία να εξουτελίσουν το κοινοβουλευτικό σύστημα διακυβέρνησης, γεγονός που θα διευκόλυνε τον δρόμο για την ένοπλη πάλη.

Από την ανάγνωση των χαρακτηριστικών αποσπασμάτων από τις ομιλίες των στελεχών, που πήραν μέρος στην 3η συνδιάσκεψη,[11] η οποία είχε σκοπό να αποβάλλει τους αμφισβητίες του «μεγάλου αρχηγού» και να «μπετονάρει» όλους τους λιγόψυχους, που κάτω από το κράτος του φόβου, της αβεβαιότητας για το μέλλον και της ανάγκης του συνανήκειν, ώστε να μπορέσουν να επιβιώσουν στις οικτρές συνθήκες της υπερορίας, προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα ότι -εν ονόματι της κομματικής επιβίωσης- ο σύντροφος για τον σύντροφο έγινε θηρίο. Καταπλήσσει το ανήκουστο υβρεολόγιο με το οποίο αδίστακτα περιλούζουν όσους τολμούν να εκφράσουν ελεύθερα την άποψή τους για την ασφυκτική έλλειψη δημοκρατίας στη λειτουργία των κομματικών οργάνων και να ασκήσουν κριτική στις απανωτές λανθασμένες αποφάσεις του Ζαχαριάδη, αλλά και το διαρκές λιβανωτό προς τους «αναμφισβήτητους ηγέτες», δηλαδή τον Στάλιν και το κακέκτυπό του, τον ίδιο τον Ζαχαριάδη. Η χαμέρπεια, η ποταπότητα, η ισοπέδωση της ανθρώπινης υπόστασης και προσωπικότητας, βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη, ενώ στις ιδέες αντιπαρατίθενται φθηνά, χυδαία και αναπόδεικτα κουτσομπολιά. Από την τελική ομιλία του Ζαχαριάδη προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα, ότι η βασική αιτία για τη δήθεν προσωρινή υποχώρηση του Δ.Σ.Ε. οφείλεται στην προδοσία του Τίτο. Για την ήττα από τους Άγγλους στα Δεκεμβριανά αναμφισβήτητα αποκλειστική ευθύνη είχε ο «χαφιές» Σιάντος. Για την ήττα στη δεύτερη ένοπλη εξέγερση (1946-1949) -εκτός των προαναφερθέντων- ευθύνονται, με την «προδοτική» συμπεριφορά τους οι Βαφειάδης και Καραγιώργης. Ο λαοπρόβλητος καπετάνιος του ΕΛΑΣ, Άρης Βελουχιώτης, ευτελίζεται ως μέθυσος και δηλωσίας και αποχωρεί -κατ' αυτό τον τρόπο- από το πάνθεον των λαϊκών ηρώων. Τέλος, ο Μήτσος Παρτσαλίδης, που κράτησε γερά το ΕΑΜ στα δύσκολα χρόνια και θα μπορούσε, εν δυνάμει, να θεωρηθεί ανταγωνιστής του Ζαχαριάδη, καθυβρίζεται και εξαναγκάζεται σε ταπεινωτική αναδίπλωση, αφού προηγήθηκε ο αναγκαστικός αυτοεξευτελισμός.

Ο στρατιωτικός αρχηγός του ΔΣΕ, Μάρκος Βαφειάδης, σε εξώφυλλο του αμερικάνικου περιοδικού TIME, το 1948. Μετά τον Εμφύλιο θα αλληλοκατηγορηθεί για την ήττα με τον Ζαχαριάδη. Οι θέσεις του (η λεγόμενη Πλατφόρμα Βαφειάδη) θα αποτελέσουν για χρόνια δημοφιλή πηγή άντλησης ερμηνειών για την ήττα στον Εμφύλιο από την αντιζαχαριαδική πλευρά. Βεβαίως, και αυτές οι ερμηνείες είναι μάλλον μονόπλευρες. Μεταπολιτευτικά, ο Μάρκος Βαφειάδης θα εκλεγεί βουλευτής του ΠΑΣΟΚ, χωρίς αυτό να πρέπει να οδηγεί σε αναδρομικές ερμηνείες της ιστορικής του στάσης.

Έτσι, η 3η συνδιάσκεψη θα αποτελέσει μια από τις μελανότερες σελίδες της ιστορίας του κόμματος, ένα βήμα όπου θα αναμετρηθούν η μετριότητα και η οπισθοδρόμηση με το ανανεωτικό πνεύμα, το οποίο προς το παρόν και για αρκετά ακόμα χρόνια μαζί με τον ελληνικό λαό, θα μείνουν οι μεγάλοι ηττημένοι της εμφύλιας τραγωδίας.

Η αποστροφή «Η ΘΕΣΗ ΜΑΣ ΗΤΑΝ ΒΑΣΙΚΑ ΣΩΣΤΗ» στοιχειώνει κυριολεκτικά όλες τις εκτιμήσεις του Ζαχαριάδη σε όλες τις ομιλίες που έκανε, με σκοπό την αποτίμηση της κατάστασης στις νέες συνθήκες και την ήττα του ΔΣΕ καθώς και τη θέσπιση των νέων καθηκόντων. Φυσικά πουθενά δεν αναφέρεται σε ήττα, αλλά σε προσωρινή υποχώρηση, φράση την οποία διέγραψε και ο ίδιος ο Στάλιν στη σχετική έκθεση που του υποβλήθηκε το Γενάρη του '50. Αυτό οφείλεται στο ότι δεν μπορούσε να αποδεχτεί ότι αγώνας κάτω από την ηγεσία του θα μπορούσε να ηττηθεί και στο ότι ήθελε να αποσοβήσει τη δυσaréσκεια, τη γκρίνια και την υποδόρια αμφισβήτηση που ένιωθε να φιδοσέρνεται ανάμεσα στους μαχητές τού Δ.Σ.Ε. αλλά και να εμπνεύσει -στην αρχή τουλάχιστον- την ελπίδα και την πίστη στην προσωρινότητα της υποχώρησης. Ωστόσο, οι βεβαιότητές του έπειθαν όλο και λιγότερο, ενώ όλο και περισσότερα πρωτοκλασάτα στελέχη άρχισαν να τον αμφισβητούν, με επιστολές τους τόσο προς την υπόλοιπη ηγεσία του ΚΚΕ όσο και προς και τον ίδιο το Στάλιν. Αυτή η αποστασία -όπως την ένωσε και όχι η γόνιμη κριτική όπως στην πραγματικότητα ήταν- εκ μέρους των συντρόφων του, ξεχείλισε το ποτήρι της ανοχής και της αντοχής του.

Στα τραγικά λάθη της ηγεσίας του πρέπει να πιστώσουμε και την επιθυμία του να συνεχίσει να καθοδηγεί εκ του μακρόθεν τον αγώνα των κομμουνιστών που παρέμειναν στην Ελλάδα και υφίσταντο την εκδικητική σκληρότητα του νικητή, με διώξεις και φυλακίσεις. Η σύσταση πολύπλοκου παράνομου κομματικού μηχανισμού και η πληροφόρηση μέσω προσώπων και ασυρμάτων δεν ήταν δυνατόν να μεταφέρουν αυτούσια την πραγματικότητα που βίωναν οι έλληνες στην καθημαγμένη χώρα, με αποτέλεσμα να υπάρχουν μια σειρά από αναμενόμενες αλλά και αθέμιτες στρεβλώσεις στην πληροφόρηση που λάμβανε η καθοδήγηση. Σαν φυσικό αποτέλεσμα υπήρξε η ανάπτυξη υπερβολικής καχυποψίας, ένθεν κακείθεν, και αντικειμενικά λανθασμένη εκτίμηση της κατάστασης και κατά συνέπεια λήψη αναντίστοιχων με την πραγματικότητα αποφάσεων.

Ο Ζαχαριάδης, τέκνο της εποχής του, του περιγύρου του και της μεγαλομανίας του, υπήρξε το ίδιο ανίκανος να διαχειριστεί έναν ένοπλο αγώνα, αλλά κυρίως -και περισσότερο μάλιστα- ανάξιος να αποδεχθεί την ήττα, να τη διαχειριστεί αλλά και να διδαχθεί από αυτήν. Υπήρξε μοιραίος άνθρωπος, στο βαθμό που ένα πρόσωπο μπορεί να χαράξει και να επηρεάσει την ιστορία, χωρίς να παραβλέπουμε φυσικά το γεγονός ότι εκμεταλλεύτηκε την τυφλή εμπιστοσύνη που του έδειξαν άνθρωποι με αντικειμενικά χαμηλό θεωρητικό υπόβαθρο.

[1] Αρχείο ΑΣΚΙ, «Πρακτικά 6ης Ολομέλειας της Κ.Ε. τού ΚΚΕ, 9-10-1949»: <http://askiweb.eu/index.php?lang=gr>

[2] Αρχείο ΑΣΚΙ, «Ομιλία Ν. Ζαχαριάδη στην 6η Ολομέλεια της Κ.Ε. τού ΚΚΕ, 9-10-1949»: <http://askiweb.eu/index.php?lang=gr>

[3] Αρχείο ΑΣΚΙ, «Εισήγηση Β. Μπαρτζιώτα στην 6η Ολομέλεια της Κ.Ε. τού ΚΚΕ, 9-10-1949»: <http://62.103.28.111/ds/rec.asp?id=87639&nofoto=0>

[4] Δοκίμιο Ιστορίας τού ΚΚΕ - Β' Τόμος 1949-1968, τρίτη έκδοση, Σύγχρονη εποχή, Αθήνα 2012, σ. 192

[5] ό.π. σ. 195

[6] Επίσημα κείμενα ΚΚΕ – Τόμος έβδομος 1949-1955, «Χαιρετιστήριο προς τα ανταρτικά τμήματα», Σύγχρονη εποχή, Αθήνα 1995, σ. 42

[7] «Απόφαση του Πολιτικού Γραφείου της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ για τη σημερινή κατάσταση στην Ελλάδα (26.4.50)», Επίσημα κείμενα ΚΚΕ – Τόμος έβδομος 1949-1955, Σύγχρονη εποχή, Αθήνα 1995, σελίδα 21-30.

[8] «Κλείσιμο Ν. Ζαχαριάδη στην 7η ολομέλεια της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε για το 1ο θέμα: 'Οι υποδείξεις τού Β.Κ.Π. (μπ.) και η εσωκομματική κατάσταση'», 7η Ολομέλεια τής ΚΕ τού ΚΚΕ, 14-18 τού Μάη 1950. Εισηγήσεις, Λόγοι, Αποφάσεις, Εκδόσεις τής Κεντρικής Επιτροπής τού Κομμουνιστικού Κόμματος τής Ελλάδας, 1950

[9] ό.π., σ. 175, 176

[10] III Συνδιάσκεψη του ΚΚΕ (10-14/10/1950), Εισηγήσεις, λόγοι, αποφάσεις, Εκδ. της κεντρ. επιτρ. του ΚΚΕ, Αύγουστος 1951

[11] Ροδάκης Π. - Γραμμένος Μπ. (έρευνα), 3η Συνδιάσκεψη του ΚΚΕ 10-14/10/1950, Εισηγήσεις - λόγοι - αποφάσεις, Τα απόρρητα πρακτικά μιας σκηνοθετημένης δίκης εναντίον των πρώτων κομμουνιστών της ανανέωσης, Εκδόσεις Γλάρος, 1988